

FOLKLORŞÜNASLIQ

Azərbaycan aşiq şeirində qəzəl

Xanım Mirzəyeva

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, AMEA Folklor İnstitutu, Azərbaycan.

E-mail: xanim102@mail.ru

https://orcid.org/0000-0003-4526-0802

Annotasiya. Azərbaycan aşiq şeiri uzun təkamül prosesi keçərək formalaşmışdır. Bu poeziya tarixən yazılı ədəbiyyatla bağlı olmuş, mövzu, məzmun, forma və janr baxımından zənginləşmişdir. Bu bağlılığın nəticəsi kimi yazılı ədəbiyyatdan bir sıra janrlar aşiq ədəbiyyatına keçmişdir. Həmin janrlar içərisində mükəmməs, divanı və qəzəl daha çox diqqəti cəlb edir. Məqalədə konkret olaraq divan ədəbiyyatından aşiq şeirinə keçmiş qəzəl janrı haqqında bəhs edilir. Aşiq şeirində qəzəl janrından istifadənin çətinliklərini şərtləndirən amillər elmi cəhətdən əsaslandırılır. Bu çətinliklər qəzəlin şeir vahidinin beyt olması və əruz vəznində yazılması ilə əlaqələndirilir. Daha sonra aşiq şeirinə aid qəzəllər mövzu və məzmun baxımından şərh olunur, dil, üslub və sənəkarlıq xüsusiyyətləri baxımından təhlilə cəlb edilir. Qəzəl janrının aşiq şeirində qazandığı forma və məzmun keyfiyyətləri üzə çıxarılır.

Açar sözlər: aşiq, janr, qəzəl, beyt, vəzn, əruz

<http://dx.doi.org/10.29228/edu.205>

Məqaləyə istinad: Mirzəyeva X. (2020) *Azərbaycan aşiq şeirində qəzəl*. "Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığı", № 1, səh. 194-200

Məqalə tarixəsi: göndərilib – 08.06.2020; qəbul edilib – 22.06.2020

Ghazal in the Azerbaijani ashug poetry

Khanim Mirzayeva

Doctor of Philosophy in Philology, Institute of Folklore of ANAS, Azerbaijan.

E-mail: xanim102@mail.ru

https://orcid.org/0000-0003-4526-0802

Abstract. Azerbaijani ashug poetry has been formed going through a long evolutionary process. This poetry was related to written literature historically, and strengthened in terms of theme, content, form and genre. As a result of this affinity, some genres from written literature have been included in ashug literature. Mukhammas, divanı and ghazal among those genres attract more attention. In the article is discussed about the ghazal genre passed from divan literature to ashug poetry. The factors that determine the difficulties of using ghazal genre in the ashug poetry are scientifically substantiated, and these factors are mainly connected with the fact that the unit of ghazal is a verse and written in aruz. Ghazals about ashug poetry are also interpreted in terms of theme and content and analysed in terms of language, style and artistry features. It is revealed form and content qualities acquired by ghazal genres in ashug poetry.

Keywords: ashug, genre, ghazal, couplet, rhythm

<http://dx.doi.org/10.29228/edu.205>

To cite this article: Mirzəyeva Xh. (2020) *Ghazal in the Azerbaijani poetry*. "Azerbaijan Literature Studies", Issue I, pp. 194-200

Article history: received – 08.06.2020; accepted – 22.06.2020

Giriş / Introduction

Qədim və zəngin bir tarixə malik olan Azərbaycan aşiq poeziyası uzun təkamül prosesi keçərək formalaşmışdır. Şifahi şəkildə yaranıb yayılmış bu poeziya müxtəlif tarixi mərhələlərdə dini elmlərlə, sufiliklə, konkret dövrün tarixi maraqları ilə əlaqədar özünəməxsus şəkildə inkişaf etmiş, zaman-zaman mövzu, məzmun, forma və janr baxımından zənginləşmişdir. Aşiq şeiri yazılı ədəbiyyatla daim əlaqədə olmuş, bilavasitə onun inkişafına istiqamət vermiş, hətta XVII-XVIII əsrlərdə yazılı ədəbiyyatı, bir növ, öz təsirinə salaraq inkişaf etdirmişdir. Ancaq nəzərə almaq lazımdır ki, bu təsir qarşılıqlı olmuşdur, yəni aşiq şeiri yazılı ədəbiyyata təsir etdiyi kimi, yazılı ədəbiyyat da aşiq şeirinə təsirsiz ötürməmişdir. Azərbaycan divan ədəbiyyatı aşiq şeirinin forma, janr və poetik ifadə imkanları baxımından zənginləşməsində xüsusi rol oynamışdır.

Əsas hissə / Main part

Yazılı ədəbiyyatdan aşiq poeziyasında keçən divanı, mükəmməs, qəzəl kimi janrlar vardır. Bu janrların aşiq şeirində özünəməxsus inkişaf istiqamətləri müşahidə olunur. Belə janrlardan biri olan qəzəlin də aşiq şeirində xüsusi yeri vardır. Amma nəzərə almaq lazımdır ki, qəzəl janrı divanı, mükəmməs kimi klassik şeir janrları ilə müqayisədə aşiq şeirində o qədər də işlək deyildir. Fikrimizə, bunun əsas səbəbi qəzəlin şeir vahidinin bənd deyil, beyt olması ilə bağlıdır. Məlumdur ki, həm şifahi xalq ədəbiyyatı nümunələrində, həm də aşiq şeirində türk folklor ənənəsinə uyğun olaraq dördlük şeir şəkli həmişə üstünlük təşkil etmiş, bütün örnəklər, demək olar ki, bu şəkllə uyğun yaradılmışdır. Dördlük şeir şəkli, eyni zamanda həmin nümunələri xalq dilinə məxsus ritm və ahəng baxımından da tamamlayır, vahid bir bütövlük yaradır. Hətta dördlük şəkli türk epik şeirində də ənənəvi bir forma olmuş, ilkin türk-Azərbaycan epik şeir nümunələri də məhz dördlük şeir şəklinə qələmə alınmışdır [2, s.17]. Odur ki, divanı və mükəmməslərin şeir vahidi bənd olduğundan aşqlar üçün bu janrlara aid nümunələri musiqi üstündə ifa etmək heç bir çətinlik yaratmamışdır. Qəzəl janrında isə şeir vahidi beyt olduğu üçün onların saz havası üstündə oxunması müəyyən dərəcədə çətinliyə səbəb olmuş, bu forma ritm və intonasiya baxımından aşqlar üçün əlverişsiz sayılmışdır. Fikrimizə, məhz buna görədir ki, divanı və mükəmməslərlə müqayisədə aşiq yaradıcılığında qəzəl janrına nisbətən az müraciət edilmişdir.

Qəzəl janrının aşiq şeirində geniş yayılmamasının başqa bir səbəb isə onun əruz vəznində olması ilə bağlıdır. Amma nəzərə almaq lazımdır ki, bu, qəzəlin şeir vahidinin beyt olması ilə müqayisədə özünü ikinci dərəcəli cəhət kimi göstərir. Çünki aşiq şeirində divanı və mükəmməslər də əruz vəznindədir. Lakin onlar qəzəllə müqayisədə daha işləkdir.

Məlumdur ki, şifahi xalq ədəbiyyatı nümunələrində olduğu kimi, aşiq poeziyasında da xalq dilinin ritm və ahənginə uyğun olaraq heca aparıcı vəznidir. Amma divan ədəbiyyatından aşiq şeirinə gələn divanı, mükəmməs və qəzəl kimi şeir janrları əruz vəznindədir. "Əslində, buradakı əruz vəznə də bir xeyli dərəcədə heca təmayüllüdür. Buna görə də divan şairlərinin qələmə aldıkları mükəmməs və divanilərlə aşqların – saz şairlərinin düzük qoşduqları eyni şeir biçimləri arasında xeyli fərqin olduğunu asanlıqla müəyyən edə bilərik. Saz havasının melodik biçimlərindən gələn ritmik dinamika aşiq divanı və mükəmməslərində ərəb-fars tərkiblərinin fəal müdaxilə etməsi imkanının qarşısını alır" [5, s.473].

Tədqiqatlarda aşiq şeirində əruz vəzninin yalnız həzəc və rəməl bəhrlərinin işləndiyi qeyd edilir [3, s.28]. Lakin əldə olan nümunələrdən çıxış edərək göstərə bilərik ki, aşiq şeirində aid qəzəllərdə həzəc və rəməl bəhrləri ilə yanaşı, az da olsa münsərih və müctəs bəhrlərindən də istifadə olunmuşdur. Diqqəti çəkmək çəhat odur ki, həmin bəhrlərin növləri də dördbölmüzlü təfəsilər şəklindədir. "Aşiq sənətinin yığma sənət təbiəti, musiqi-şeyr-plastikanın üzvi birliyi vəzn dəyişikliyi mənşəyini təyin etməyə imkan verdiyindən" [7, s.122] aşiq şeirində məxsus dördbölmüzlü misralar (qəliblər) oxunuş zamanı ikibölmüzlü qəliblər şəklində ifa olunur ki, nəticədə həmin nümunələrin hər beyti dörd misralıq şeir şəklində çevrilir. Bu isə onları ritm və ahəng baxımından aşiq şeiri nümunələrinə yaxınlaşdırır.

Qəzəl divan ədəbiyyatının əsas şeir janrlarından biridir. Qədim bir tarixə malik bu janrın əsas mövzusu məhəbbət olsa da, digər mövzulara həsr edilmiş qəzəllər də vardır. Qəzəl janrında yazılan əsərlərin musiqi ilə bağlılığı çoxdur. Çünki tarixən muğam dəsgahları qəzəl üstündə ifa olunmuşdur. Qəzəl həcminə görə, adətən, 5, 7, 9, 11 və daha çox beytdən ibarət olur. Birinci – mətlə beyti təşkil edən misralar bir-biri ilə həm qəfiyə (*aa*), sonrakı beytlərdə isə birinci misra sərbəst, ikinci misra isə mətlə beyti ilə həm qəfiyə olur: *ba, ca, ...*. Sonuncu – məqtə beytdə isə, adətən, müəllif öz təxəllüsünü verir. Klassik Şərq ədəbiyyatında Nizami Gəncəvi, Hafiz Şirazi, Sədi Şirazi, İmadəddin Nəsimi, Məhəmməd Füzuli, Saib Təbrizi, Seyid Əzim Şirvani, Məhəmmədhusayn Şəhriyar, Əliqə Vahid kimi başqa sənətkarların yaradıcılığında qəzəl işlək bir janr kimi özünü göstərir. Eləcə də "Aşiq yaradıcılığının görkəmli nümayəndələri də öz yaradıcılıqlarında qəzələ müraciət etmişlər. Xəstə Qasım, Aşiq Valeh, Aşiq Ələsgər, Molla Cümə, Növrəs İman, Aşiq Şəmşir, Aşiq Bilal, Mikayıl Azaflı və başqalarının yaradıcılığı buna nümunədir" [4, s.141].

Qeyd olunduğu kimi, aşiq yaradıcılığında qəzəl janrına müraciət nisbətən az olmuşdur. Aynarı aşiqlərin yaradıcılığında bu janra aid örnəklər 1-4 arasındadır. Şirvanlı Aşiq Əhmədin yaradıcılığında bəhs edən tədqiqatçı Yaqut Bəhadurqızı aşiq yaradıcılığında qəzəl janrının yayılmasını ədəbi mühitlə bağlayaraq yazır: "Şirvan toylarında və başqa musiqi və şeir məclislərində muğamın geniş şəkildə yayıldığı məlumdur. Bizə görə, Şirvan aşiqlərinin söz repertuarına qəzəl janrının daxil olması məhz muğamla bağlıdır. Çünki muğam, əsasən, qəzəl üstündə oxunur. Bu səbəbdən də, Şirvan aşığılığında qəzəl janrına da yer verilir. Aşiq Əhməd də ustad sənətkar və yüksək təbli şair kimi mükəmməl qəzəl nümunələri yaratmışdır. Bu nümunələr klassik ədəbiyyatın kamill sənət əsərləri ilə bir sırada durur və bütün mümkün poetik göstəricilər üzrə müqayisə oluna bilər" [8, s. 90]. Bu fikirlə müəyyən qədər razılaşmaq olar. Çünki Şirvan aşiq mühitində, həqiqətən, muğam təsiri güclü olmuşdur. Odur ki, Aşiq Əhmədin qəzəl janrına müraciət etməsi də təsadüfi sayılmamalıdır. Amma nəzərə almaq lazımdır ki, digər aşiq mühitlərində yetişən sənətkarların yaradıcılığında da qəzələ rast gəlinir. Aşiq Abbas Tufarqanlı, Xəstə Qasım, Aşiq Valeh, Aşiq Ali, Mücrim Kərim, Aşiq Ələsgər, Molla Cümə, Növrəs İman, Aşiq Şəmşir, Aşiq Bilal, Mikayıl Azaflı və başqa bu kimi ustad aşiqlər də qəzəl janrına müraciət etmişlər.

O da xüsusi qeyd edilməlidir ki, aşiq yaradıcılığına aid qəzəllərdə klassik qəzəl janrı üçün səciyyəvi olan sufi-panteist ideyalar, mürəkkəb məcazlar sistemi, qəlib tərkiblər yoxdur. Qəzəl janrında əsas mövzu məhəbbət olduğundan aşiq yaradıcılığına aid qəzəllərdə də aşiqənə qəzəllər üstünlük təşkil edir. Aşiqlər qoşma və gərayihlərində olduğu kimi, qəzəllərində də, əsasən, real məhəbbət hissələrinin təsvirinə, qadın gözəlliyinin tərənnümünə üstünlük vermişlər. Həmin nümunələrdə gərək həyatda müşahidə edilən gözəllərin təsvir və tərənnümü, səmimi məhəbbət, ayrılıq və həsrət duyğuları öz bədii ifadəsini tapır. Bu baxımdan Aşiq Abbas Tufarqanlı "Gözəlim" rədifli qəzəlindən verilən aşağıdakı beytlər həsrət hissələrinin səmimi ifadəsi kimi diqqəti cəlb edir:

*Edərəm mən gecələr həsrət xayalın, gözəlim,
Aya baxdıqca düşər yada cəmalın, gözəlim.*

*Qəməzəvi naz ilə həsrətdə qoyubsan məni sən
Ballıdır bax bu kəlamın, bu kəmalın, gözəlim [11, s.282].*

Eyni hissələr Aşiqin "Eyləyib" rədifli qəzəlində də öz əksini tapmışdır:

*Ayrıldı bu könlümü, canan, pərişan eyləyib,
Dərdü hicran, dilbərə, qəlbimi vıran eyləyib [11, s.284].*

Aşağıdakı örnəkdə isə lirik qəhrəmanın keçirdiyi hiss və düşüncələrin, arzu və istəklərin təbii ifadəsi üçün müraciət forması seçilmiş, müəllif bu yolla səmimi duyğuların poetik şərhinə nail olmuşdur. Aşiq naz və qəmzəli baxışları ilə onu dərdə salan sevdiyi qızdan insaf-mürüvvət istəyir:

*O nazı qəmzə ilə baxmağın salıb dərdə,
İnsaf eylə, məni salma ahı zara, gözəl!*

*Bu dərdin öldürər axır qəribə canımı bəs,
Mürüvvət et, sənəmə vurma bir də yara, gözəl! [4, s.142]*

Aşiqlər ənənəvi olaraq, qəzəllərində də gözəlin zahiri gözəlliyinə xüsusi diqqət yetirirlər. Təsvir edilən gözəlin gül üzündən ay utanıb xacalət çəkir, baxışından aşiqin ürəyi alışıb-yanır, söhbətindən, dodağının gülüşündən isə şərbət süzülüb axır:

*Açanda hüsnü-cəmalın, qəfil o şəms-münəvvər,
Görüb ay gül üzümü çəkdi xacalət bu gecə.*

*O qara gözələ baxdıqca alışdı ürəyim,
Çevrildi göz yaşına dərd ilə rıqqət bu gecə.*

*Söhbət etdikcə mənimlə, dodağından gülüşün,
Süzülüb axdı damadım təzə şərbət bu gecə [4, s.143].*

Bu qız gözəlliyi, qəddi-qaməti, ala gözəli ilə o qədər qənisizdir ki, ay da ona bərabər tutula bilməz:

*Bu gözəllikdə, bu qəmətlə, bu şəhla gözələn
Ola bilməz, bilirəm, ay da misalın, gözəlim [11, s.282].*

Sevdiyi qızın kirpiklərini oxla bənzədən lirik qəhrəmanın Allahdan arzusu budur ki, sevgilisi onu həmin oxlarla nişan alıb vursun. Bu, aşiq üçün könül xoşluğuudur:

*Mən istərəm xudadan hər vaxt gahi-gahi,
Kirpiklərin xadangi qılsın məni nişanə [9, s.289].*

Aşağıda təqdim edilən örnəkdə isə sevgilisindən ayrı düşmüş lirik qəhrəmanın ah və fəryadları göylərə ucalır:

*Ağlaram daim fəraqında, nigarım, hardasan?
Sənsiz olmaz baxgənən, bir növbəharım, hardasan?*

*...Qəmi-hicranın edibdir Abbasi dil xəstə bil,
Qalmışam qəmlər içində, tacdarım, hardasan? [11, s.283]*

İlk beytlərini təqdim etdiyimiz bu örnək vəzn, qafiyə və rədif baxımından İmadəddin Nəsiminin aşağıdakı qəzəlini yada salır:

*Canımı yandırdı şövqün, ey nigarım, qandasən?
Gözlərim nuru, iki aləmdə varım, qandasən? [10, s.149]*

Ümumiyyətlə, aşiq yaradıcılığında yer alan qəzəllərdə də klassik şairlərin yaradıcılığında bu kimi bəhrələnmələr müşahidə olunur ki, bu da onlar arasındakı sələf-xələflik münasibətlərinin göstəricisi kimi dəyərləndirilə bilər.

Aşiq şeirinə aid qəzəllərdə nəsihətəməz fikirlərə də yer verilir. Bir çox hallarda həmin qəzəllər məzmununa görə aşiq yaradıcılığında ustadnamələri xatırladır. Onlarda da öyüd, ibrət, hikmət və nəsihət əsas məzmun xüsusiyyəti kimi özünü göstərir. Bu baxımdan Aşiq Ələsgərin qəzəlləri daha çox diqqəti çəkir. Dünya malına hərisliyin və var-dövlət toplamağın faydasızlığını, qonşu haqqının gozlanılməsini xatırladan aşiq insan həyatının sonunun ölüm olduğunu, onun bu dünyadan yalnız "beş arşın ağı" apara biləcəyini yada salaraq deyir:

*Ölümü sal yadına, qul olma dünya malına,
Yaradan öldürəcək, qoymayacaq bir bəşəri.*

*İbtida, soruşurlar səndən qonşunun sualın,
Eşitmişəm alimdən, var hədisi-mötəbəri.*

*Yığasan bu dünyanın malını, anbar edəsən,
Beş arşın ağı payım, yoxdu sana heç səməri [6, s.190].*

Aşiq Ələsgərin "İstar" rədifli qəzəlidən verilmiş aşağıdakı nümunə də nəsihətəməz məzmunludur, aşiq sanki burada insanları qruplara bölərək onları səciyyəvi xüsusiyyətləri ilə təqdim edir:

*Bilin, bu dəhri-dünyada hərə bir növ calal istər,
Kimi talibəti uqbaya, kimi dünyada mal istər.*

*Kimi sidiq ilə kömüldən tutub haqqın damərinəndən,
Kimi maddahi-mövlədi, kimi göyçək camal istər [6, s.189].*

Aşığa görə, Allah hərəyə bir cür ruzi vermişdir. Bunu dərk edən kimsə haram mala meyil etməz, halal ruzi istəyər:

*Ona dağdan verir ruzi, buna ol qəri-dəryadan,
Bu mətləbi qanan kimsə haram gəzməz, halal istər.*

*Bu mətləbi qanan çoxdur, mütəlləq etiqad etməz,
Bu əmrə etiqad etmək dərin mərfəti, kamal istər [6, s.189].*

Amma nəzərə almaq lazımdır ki, Aşiq Ələsgərin əldə olan hər iki qəzəli ustadnamə səciyyəvi olsa da, onlarda məhəbbətə bağlı məqamlar da vardır.

Aşiq şeirinə məxsus qəzəllərdə xalq danışığı dilinin təsiri açıq-aydın duyulur. Hiss və duyğuların ifadəsində sözlərin uğurla seçilərək işlənməsi onlarda xüsusi ahəngin yaranmasına xidmət edir. Mükəmməl epitet, təşbehi və təkrirlər obrazlılıq yaradır, zəngin qafiyə və rədiflər, xalq dilindən gəlmiş söz və ifadələr isə dilə xüsusi ritm və ahəng gətirir. Aşağıdakı birinci örnəkdə sevgilisi-

nin özünü güllə bənzətməklə epitet yaradan müəllif, ikinci beytdə klassik ədəbiyyatdakı ənənəvi "Yəqub" və "Yusif" obrazlarına müraciətlə təşbehi poetik fiqurundan istifadə edir:

*Sevgilim, göstər mənə gül üzünü naz eyləmə,
Qoy görənlər söyləsinlər aşiq əhsan eyləyib [11, s.284].*

*Nəçə ildir ki, gözüm yollardadı Yəqub tək
Yusif-Kənan tək gəl, vəfadaram, hardasan? [11, s.283]*

Aşağıdakı beytdə müəllif öz halını sevgilisinin saçı kimi pərişan hesab etməklə təşbehi, sevdidi qızı aya (ay mah) bənzətməklə isə metafor yaratmışdır:

*Mən pərişan olmuşam zülfün kimi, ay mah, gəl,
Səslərəm hər an səni, ay qəmkuşarım, hardasan? [11, s.283]*

Təqdim edilən aşağıdakı örnəkdə isə silsilə təşbehlər yaradılmışdır; beytin birinci misrasında sevgilinin gözləri ahuya bənzədilir, eyni zamanda məşuqə həm də ceyran balasına təşbehi edilir, ikinci misrada isə belə bir bənzətmənin məntiqi davamı kimi aşiq özünü şikara gəlmiş ovçuya bənzər tutur. Beləliklə, Növrəs İman silsilə təşbehlər hesabına ifadə edilən fikrin obrazlı ifadəsinə nail olmuşdur:

*Bu didəmin qəzəlisən, ey ahuyi-didətar,
Səyyadınam, təzədən gəlmişəm şikara, gözəl! [4, s.142]*

Aşağıdakı örnəkdə isə təkrir-istifham (misraların başında eyni sözün təkrarı) sənəti hesabına qəzəlin dilində xüsusi ritm və ahəng yaradılmışdır:

*Kimi mətləbinə yetmiş, edibdir kami-dil hasil,
Kimi həsrət qalib yara, fələkdən bir macal istər.
Kimi qəvvəs olub cummuş qəhərlə qəri-dəryaya,
Kimi səyyad olub çıxmiş, uca dağdan qəzəl istər [6, s.189].*

Aşiq şeirindəki qəzəllərdə eynilə, ya da azacıq fərqlə xalq danışığı dilində işlənen atalar sözləri və deyimlərdən də istifadə edilmişdir. Məsələn: "Könül sevən göyçək olar" məsəli *Könül sevən gözəl olur, babalardan qalan söz* [1, s. 126] şəklində işlənməmişdir. Yaxud canlı xalq dilindən alınmış ifadələrə diqqət yetirək: *Hicran oduna mən yanırım bax gecə-gündüz...* [11, s.282]; *Beş arşın ağı payım, yoxdu sana heç səməri*. [6, s.190]; *Aman vermür dostlar bu gün, düşmüşəm qəm bəhrinə...* [1, s.126]; *Sən hayanda qalmısən bu gözlərim yollardadı*. [11, s.283]

Beləliklə, tədqiqatlar göstərir ki, divan ədəbiyyatından aşiq şeirinə gələn qəzəl janrı burada bir sıra yeni forma və məzmun keyfiyyətləri qazanmışdır. Belə ki, aşiq şeirindəki qəzəllər divan ədəbiyyatında qəzəllərlə müqayisədə dil-üslub xüsusiyyətləri baxımından xalq danışığı dilinə daha yaxındır. Bu qəzəllərdə klassik qəzəllərdə müşahidə edilən ərəb-fars sözləri ilə zəngin silsilə izafət tərkibləri, demək olar ki, yox dərəcəsinə düşür. Eləcə də bu qəzəllər əruz vəzninin ağır bəhrlərində deyil, ahənginə görə heca vəzninə daha yaxın olan bəhrlərdə yazılmışdır. Həmçinin həmin qəzəllər içərisində məhəbbət motivi ilə yanaşı, hikmətəməz məzmunu ilə seçilən bir sıra örnəklər vardır ki, bu da onlarda aşiq şeirində yer alan ustadnamələrin təsiri ilə formalaşan məzmun keyfiyyəti kimi özünü göstərir.

Nəticə / Conclusion

Nəticə olaraq qeyd edə bilərik ki, klassik ədəbiyyata məxsus janrların aşıq şeirində tutduğu yeri, keçdiyi inkişaf yolunu, özünəməxsusluğunu, qazandığı yeni keyfiyyətləri üzə çıxarmaq müasir folklorşünaslığın qarşısında duran başlıca vəzifələrdəndir. Bu həm də folklor janrlarının tarixi poetikasını öyrənmək baxımından da əhəmiyyətlidir.

Ədəbiyyat / References

1. Aşıq Alı. Əsərləri. Bakı, Avrasiya press, 2006.
2. Aşıq Ələsgər. Əsərləri. Bakı, Şərq-Qərb, 2004.
3. Azərbaycan aşıq şeirindən seçmələr. İki cildə. I cild. Bakı, Şərq-Qərb, 2005.
4. Eldarova Ə.M. Azərbaycan aşıq sənəti. Bakı, Elm, 1986.
5. İmadəddin Nəsimi. Seçilmiş əsərləri. İki cildə. I cild. Bakı, Lider nəşriyyat, 2004.
6. Qasımlı M. Folklor və ədəbiyyat araşdırmaları. Bakı, Elm və təhsil, 2017.
7. Qasımlı M., Allahmanlı M. Aşıq şeirinin poetik biçimləri və çeşidləri. Bakı, Elm və təhsil, 2018.
8. Məmmədov T.A. Azərbaycan aşıq yaradıcılığı. Bakı, "Apostrof" çap evi, 2011.
9. Mirzəyev A. Azərbaycan epik şeirinin təşəkkül dövrü. Bakı, Elm və təhsil, 2016.
10. Tufarqanlı Aşıq Abbas. Şeirilər. (Toplayan: Aşıq Hüseyn Sai). Təbriz, Əxtər, 1393.
11. Yaqut Bahadırqızı. Aşıq Əhmədinin yaradıcılığı. Bakı, Çarşıoğlu, 2009.

Газель в азербайджанской поэзии

Ханым Мирзоева

Доктор философии по филологии. НАНА Институт фольклора. Азербайджан.

E-mail: xanim102@mail.ru

Резюме. Азербайджанская ашугская поэзия сформировалась в результате длительного эволюционного процесса. Эта поэзия была связана с письменной литературой исторически и укреплялась с точки зрения темы, содержания, формы и жанра. В результате этого родства некоторые жанры из письменной литературы были включены в ашугскую литературу. Мухаммас, дивани и газель среди этих жанров привлекают больше внимания. В статье рассказывается о жанре газели, переходящем от диванной литературы к ашугской поэзии. Факторы, определяющие трудности использования жанра газели в ашугской поэзии, научно обоснованы, и эти факторы в основном связаны с тем, что единица газели - это стих, написанный на арузе. Газели об ашугской поэзии также интерпретируются с точки зрения темы и содержания и анализируются с точки зрения языка, стиля и художественных особенностей. Выявлены формы и содержательные качества, приобретенные газельскими жанрами в ашугской поэзии.

Ключевые слова: ашуг, жанр, газель, баят, ритм, аруз